

**SHORT-TERM FINANCIAL INVESTMENTS IN
MANAGEMENT OF FUNDS OF TRANSPORT ENTERPRISES****TRANSPORTA UZŅĒMUMU ĪSTERMIŅA IEGULDĪJUMI
NAUDAS LĪDZEKĻU VADĪBAS PROCESĀ**

Jevgenia Fjodorova, *Dr.oec.*,

Informācijas sistēmu menedžmenta augstskola (ISMA), docente.

ISMA adrese: Ludzas ielā 91, Rīga, LV-1003, Latvija.

E-mail: evgenia.fjodorova@inbox.lv

Atslēgas vārdi: *naudas līdzekļu pārvaldīšana, tirgus vērtspapīri, investīciju portfeļa optimizēšana, sarežģītas noteikšanas metode*

Transporta uzņēmumu bankās esošo naudas summu apjoms var pārsniegt ikdienas nepieciešamo izdevumu apjomus. Uz šo summu rēķina var veikt izdevīgus īslaicīgus finansu ieguldījumus, lai varētu gūt papildus ienākumus.

Finansu ieguldījumi īslaicīgajos vērtspapīros ir viena no transporta uzņēmumu naudas plūsmas vadības sastāvdaļām.

Ja uzņēmuma kontā piemēram, ir 3 tūkstoši lati un naudas patēriņš ir par 1 tūkstoti latu lielāks, kā ienākumi par nedēļu, tad esošā nauda tiks patērēta uz trešās nedēļas beigām un uzņēmuma nāksies vai nu pārdot vērtspapīrus, vai arī būs jāņem kredīts.

Jo lielāka ir atlikušās naudas summa, jo mazāki ir izdevumi, kas ir saistīti ar vērtspapīru pārdošanu vai kredītu, taču vērtspapīri nes lielāku peļņu, nekā nauda, kas atrodas kontā.

Uzņēmumā ir nepieciešams noteikt maksimālo un minimālo nepieciešamo naudas līdzekļu daudzumu. Visi ienākumi, kas pārsniedz maksimālo naudas līdzekļu līmeni, tiek ieguldīti īslaicīgos tirgus vērtspapīros, taču tiklīdz ienākumi krītas līdz minimālajam naudas līdzekļu līmenim, vērtspapīri tiek pārdoti. Veidojot investīciju portfeli, ir jāņem vērā pašam savi ienākumi, iespējas, ka klienti nesamaksās un vērtspapīru dzēšanas termiņi.

Naudas līdzekļu optimālo sadalījumu starp esošo naudu un tirgus vērtspapīriem var noteikt, piemēram, ar Baumola modeli:

$$C = \sqrt{\frac{2F \times T}{K}}$$

kur,

C – optimālā naudas līdzekļu summa, kuru var iegūt pārdodot vērtspapīrus vai arī ņemot aizņēmumu;

F – izdevumi, kas skar vērtspapīru pirkšanu – pārdošanu vai kredīta apkalpošanu;

T – kopējais pieprasījums pēc skaidrās naudas vai arī papildus līdzekļu summa, kas paredzēta tekošo operāciju uzturēšanai noteiktam laika periodam (nedēļa, mēnesis utt.);

K – vērtspapīru ienākumu likme vai kredīta procents.

Tas nozīmē, ka uzņēmumam ir jāpārdod vērtspapīri, pajas vai arī jāņem summa C uz kredīta, ja norēķina kontā esošo naudas līdzekļu atlikums vienāds ar nulli, t.i. C – ir optimālais naudas līdzekļu atlikums kontā. Pie tam vidējais naudas līdzekļu atlikums kontā ir vienāds ar $C/2$, bet darījumu skaits gadā T/C .

Ja peļņa uzņēmumā ienāk 6 reizes gadā pa 160 tūkstošiem latu, ienākumi no investīcijām gadā sasniedz 12%, līdzekļu pārveduma izmaksas no vērtspapīriem uz skaidro naudu 100 latu par katru pārvedumu, tad optimālais naudas līdzekļu apjoms ir vienāds:

$$C = \sqrt{\frac{2 \cdot 100 \cdot 160000}{0.02}} = 40000 \text{ Ls}$$

Vidējais skaidro līdzekļu atlikums: $40000 : 2 = 20000$ Ls.

Darījumu skaits gadā: $160000 : 40000 = 4$.

Zināms, ka mūsdienu portfeļa teorija paredz finansu aktīvu optimizācijas mehānismu, kas ietilpst portfelī, pamatojoties uz statistisko metodi. Riska samazināšana notiek ar diversifikācijas metodes pielietojumu, t.i. palielinot investēšanas instrumentu skaitu un saprātīgas investēšanas termiņu noteikšanas.

Var portfeli veidot tā, lai vērtspapīru dzēšanas termiņš sakristu ar laiku, kad būs nepieciešami naudas līdzekļi.

Izvēloties naudas ieguldīšanas stratēģiju, visbiežāk cenšas iegūt pēc iespējas lielāku peļņu pie iespējami mazāka riska. Lai to varētu noteikt, tiek izmantota samēra vienkārša saliktas vidējošanas stratēģija.

Tāpēc tiek veiktas vienādos laika posmos, piemēram, ikmēneša, investīcijas vērtspapīros, pajās. Kaut gan tirgū vienmēr notiekas to vērtības svārstības, taču izmantojot salikās vidējošanas stratēģiju, var panākt zināmu rezultātu.

Ja cenas ir zemas, tad var vairāk nopirkt pajas, un pieaugot cenas līmenim, pieaugs arī to vērtība. Ja cenas ir augstas, tad tiks iepirkts mazāks paju skaits, un, cenām krītot, būs mazāks paju skaits, kuru cena kritās. Metode ir piemērota gadījumiem, kad tirgus cenas krītas, ar turpmāko sākuma cenas atjaunošanos (1. tabula) un cenu lēcienam tirgū (2. tabula).

1. tabula

Pajas cenas izmaiņas (kritums – kāpums)

Kvartāls	Ieguldījumi	Pajas cena	Paju skaits
1	500	100	5,00
2	500	95	5,26
3	500	80	6,25

4	500	100	5,00
Kopā	2000		21,51

2. tabula

Pajas cenas izmaiņas (kāpums – kritums – kāpums)

Kvartāls	Ieguldījumi	Pajas cena	Paju skaits
1	500	100	5,00
2	500	110	4,55
3	500	105	4,76
4	500	115	4,35
Kopā	2000		18,66

Pirmajā gadījumā pajas vidējā izmaksa ir 92,98 (2000 : 21,51), paju izmaksas uz gada beigām būs 3151 (21,51 * 100) un peļņas procents būs $7,55\% \left(\frac{2151 - 2000}{2000} * 100 \right)$.

Otrajā gadījumā pajas vidējā cena būs 107,18 (2000 : 18,66), paju cenas uz gada beigām būs attiecīgi 2145,9 (18,66 * 115) un peļņas procents būs $7,3\% \left(\frac{2145,9 - 2000}{2000} * 100 \right)$.

Rezultātā paju kopējā izmaksa samazinās.

Lēmums par naudas līdzekļu ieguldīšanu tirgus vērtspapīros, ietver sevī noteikta veida vērtspapīrus.

Ja investēšanas termiņš ir 1 – 2 gadi, tad ir nepieciešams izmantot obligācijas, jo pārdošanas cena līdz dzēšanas termiņam var mainīties, taču jau savlaicīgi ir zināma galīgais ienesīgums un var noteikt starplaika izdevumus. Īslaicīgiem ieguldījumiem labāk izmantot ir obligāciju fondus.

Ja investēšanas termiņš ir 2 – 5 gadi, tad nauda ir jāiegulda jauktos investīciju fondos. Pie augoša akciju tirgus var ieguldīt naudu akciju fondos, taču, ja tirgus krītas (cenas samazinās) – obligāciju fondos.

Ja investēšanas termiņš ir virs 5 gadiem, tad ieguldījumus būtu vēlams veikt akciju fondos.

Taču vienmēr investīciju fondi ir jāizvēlas vadoties pēc tirgus darbības termiņa, to ienesīguma, pēc fonda aktīvu tīrās izmaksas.

Pēc rietumu fondu tirgus ir zināms, ka laika termiņam no 10 gadiem un vairāk, neviens no fondiem nepārsniedz ienesīguma ziņā indeksācijas fondu. Taču veidot investēšanas stratēģiju balstoties tikai uz indeksācijas investēšanas, nav ieteicams.

Pēc sastāva portfelis var ietvert sevī pamata un ienesīguma daļas. Pamata daļai der atvērtie paju investīcijas fondi. Ienesīguma daļai – investīcijas akcijās, taču veicot regulāru pārskatu un sastāva izmaiņu, ja ir nepieciešams. Vislabākie ir „gaiši zilie kauliņi”, tie ir mazāk riskanti. Taču jebkurā gadījumā, veidojot portfeli, ir ieteicams izmantot dažāda veida vērtspapīrus. Tas palīdzēs samazināt riska līmeni.

Tālāk ir jāveic investēšanas instrumentu novērtējumu pēc ienesīguma līmeņiem, riska pakāpes un likviditātes, un pēc tam izvēlēties nepieciešamos vērtspapīrus.

Literatūra

1. Ван Хорн Дж. Основы управления финансами/ Tulk. No angļu val. – М.:Финансы и статистика, 2005.-800 lpp.
2. Гаврилов А.Н. Финансовый менеджмент.- М.:КНОРУС,2005.-336. lpp.
3. Попков В. Финансовый анализ.-М.:ИТ Пресс, 2006. – 128. lpp.

J. Fjodorova. Transporta uzņēmumu īstermiņa ieguldījumi naudas līdzekļu vadības procesā

Transporta uzņēmumu bankās esošo naudas summu apjoms var pārsniegt ikdienas nepieciešamo izdevumu apjomu. Uz šo summu rēķina var veikt izdevīgus īslaicīgus finansu ieguldījumus, lai varētu gūt papildus ienākumus. Šajā sakarā rakstā tiek izskatītas investīciju portfeļa optimizācijas iespējamības izmantojot sarežģīto vidējošanas metodi.

Е. Федорова.. Краткосрочные вложения транспортных предприятий в процессе управления денежными средствами

Имеющиеся у транспортных предприятий денежные средства на счетах в банках могут превышать текущие потребности. За счет этих средств можно делать выгодные краткосрочные финансовые вложения с целью получения дополнительных доходов. В этой связи в статье рассматриваются возможности оптимизации инвестиционного портфеля с использованием метода сложного усреднения.

J. Fjodorova. Short-term financial investments in management of funds of transport enterprises

Money that transport enterprises have on their bank accounts can excess current demand. Due to these means it is possible to make short-term financial investments with the aim to have additional incomes. In this connection the article considers investment portfolio optimization with the help of method of complex averaging-out.